

Een ganzendrama

Jan B. Hulscher en Berend Voslamber

Ganzen vormen hechte gezinsverbanden, dat kan soms tot vervelende situaties leiden, zoals dit jaar gebeurde in het Boeremapark te Haren (GN). Hier worden, als onderdeel van het onderzoek naar de populatiedynamica van wilde ganzen in Nederland, door Sovon vanaf 2009 jaarlijks ruiende Grote Canadese Ganzen *Branta canadensis* gevangen en van halsbanden voorzien.

Afgelopen voorjaar (2013) broedde een paartje Grote Canadese Ganzen (A05/NXX) op het enige eilandje in de vijver van het park. In de avond van 17 mei (misschien al 15 mei) zijn de eieren uitgekomen en zwommen de ouders rond met zes jongen. Twee van de jongen leken wat geler dan de vier andere. In de volgende dagen werd het contrast tussen de gele en andere jongen steeds duidelijker. Wat was er aan de hand? In het Boeremapark huist al jaren een groep witte soepganzen. Elk jaar probeert een aantal van hen eveneens op het eiland te broeden. Er is veel concurrentie tussen de soepganzen onderling, maar ook met de Canadese Ganzen, om de beste plekken. Jonge soepganzen zijn vlak na het uitkomen uit de eieren knal geel en worden daarna steeds

lichter, na ongeveer vier weken zijn ze net zo wit als hun ouders. De meest waarschijnlijke verklaring is dat een vrouwtje soepgans twee van haar eieren in het nest van de Canadese Ganzen heeft gelegd, toen het wijfje van deze laatste zelf aan de leg was. Het dumpen van eieren door ganzen in andere dan eigen nest komt regelmatig voor, vooral bij gebrek aan veilige broedplaatsen (Voslamber, eigen waarneming).

In gedrag was geen verschil tussen de vier eigen jongen van de Canadese Ganzen en

hun twee pleegkinderen te zien. Bij gevaar, bijvoorbeeld van loslopende honden, renden ze allemaal achter elkaar, tussen pa en ma in, naar de veilige vijver. Op 12 juni is één van de gele jongen door onbekende oorzaak overleden, het werd dood gevonden in de vijver. In de weken daarna groeiden de overige jongen als kool, inclusief de soepgans. De familie was een echte bezienswaardigheid en menig parkbezoeker heeft ze op de foto gezet. Op 5 juli werd de hele familie, samen met de overige ruiers, gevangen en werden alle jongen van een halsband voorzien (BSA, BSB, BSC, BSE en de soepgans BSG, gesekst als vrouwtje).

In spanning hielden wij de groei van de vleugels van de jongen in de gaten. Naarmate de jonge soepgans ouder werd kreeg zij steeds meer de karakteristieke lichaamsbouw van volwassen soepganzen, met name hangbuik en korte staart. Toen bij de jongen van de Canadese Ganzen de toppen van de slagpennen al bijna tot aan hun staarteinde reikten, waren die van de jonge soepgans nog maar nauwelijks te zien. Dit bleek ook uit de metingen op 5 juli. De lengte van de groeiende slagpen P9 varieerde bij de jonge Canadese

Ganzen van 110-149 mm, terwijl die van de jonge soepgans nog maar 28 mm bedroeg. We vroegen ons sowieso af of jonge soepganzen uit het park überhaupt zouden kunnen vliegen. Volwassen soortgenoten in het park hebben we nooit zien vliegen, hoewel ze niet geleewiekt of gekortwiekt worden.

Uit eigen onderzoek wisten wij dat ruiende Grote Canadese Ganzen, zodra ze weer kunnen vliegen, onmiddellijk het park verlaten, waarschijnlijk omdat buiten het park de kwaliteit van het gras beter is. Van families veronderstelden wij hetzelfde, zodra ouders én jongen vliegvaardig zijn. Volwassen Grote

Canadese Ganzen zijn tijdens de rui ongeveer 42 dagen niet vliegvaardig (Hulscher & Voslamber, in voorbereiding). Bij ons broedpaar was de rui van het mannetje A05 begonnen op 14 juni en van het vrouwtje NXX op 17 juni. Rond 1 augustus moeten beide vogels weer vliegvaardig geweest zijn. Maar hoe lang doen de jongen er over om te kunnen vliegen? Hierover weten we iets meer van een ander broedpaar Grote Canadese Ganzen (A08/AYG). Dit paar heeft al drie jaar aan de Ereprijsweg in Haren gebroed en in alle drie jaren heeft het hun jongen, als deze ongeveer vier weken oud waren, lopend naar het Boeremapark gevoerd, om ze daar verder te laten opgroeien (Hulscher 2012). In 2012 had het paar zes jongen die op 28 april waren uitgekomen, op 24 mei naar het Boeremapark gebracht en op 29 juli het park hadden verlaten. De jongen waren toen 92 dagen oud. In 2013 had het paar één jong, dat op 11 of 12 mei is uitgekomen en op 5 juni onder leiding van de ouders het Boeremapark bereikte. Vanaf de aankomst van het ouderpaar op de broedplaats tot aan hun vertrek met het jong naar het Boeremapark waren kinderen van dit paar uit voorgaande jaren in de buurt van het nest aanwezig en wel twee uit 2011 (GAN en GAL, deze laatste met partner AYN) en vijf uit 2012 (AUS, AUT, AUX, AUZ en AUU, deze laatste gepaard met BSX). Deze jongen verhuisden eveneens naar het Boeremapark om te ruien. Daar vormden de twaalf vogels in groot familieverband een hechte clan die altijd bij elkaar bleef, ook binnen de totale groep van ruim 70 ruiende ganzen. Bij de vangexpeditie op 5 juli is het helaas niet gelukt ook het jong van 2013 te ringen.

Het ouderpaar A05/NXX met de vijf jongen hield zich meestal buiten de grote groep ruiers op tot ongeveer begin juli, toen het gezin zich in toenemende mate tussen de andere ganzen begaf. In deze periode foerageerden de twee families ook dikwijls samen.

Bij de oudervogels A08 en AYG was de rui begonnen op respectievelijk 11 en 14 juni 2013. Bij een niet-vliegperiode van 42 dagen zullen beide vogels rond 1 augustus weer vliegvaardig geweest moeten zijn.

Hierboven vroegen wij ons af wanneer de jonge Canadese Ganzen vliegvlug zouden

zijn. Het (ongeringde) jong van paar A08/AYG was geboren op 11 of 12 mei en die van paar A05/NXX even later op 17 (15) mei. In 2012 waren de jongen van A08/AYG 92 dagen na de geboorte vliegvlug. Op basis hiervan was te verwachten dat het jong van A08/AYG rond 11 augustus zou moeten kunnen vliegen en de vier eigen jongen van A05/NXX rond 17 (15) augustus. Op 7 augustus 10.00 uur waren in totaal nog 21 Canadese Ganzen in het park aanwezig, waaronder alle leden van beide families en nog drie niet uitgeruide ganzen. Op 8 augustus zag een bewoner naast het park 's morgens om 8.15 uur alle Canadese Ganzen als één groep opvliegen en het park verlaten. Voor het jong van A08/AYG was dat 89 (88) dagen en voor de jongen van A05/NXX 83 (81) dagen na hun geboorte. In het park bleef het witte soepgansjong alleen achter, waar het langdurig roepend in de vijver rondzwom. De ganzen zijn deze dag niet teruggekomen.

Dit is niet einde verhaal. De volgende dag, 9 augustus, werden wij gewaarschuwd dat één geringde gans bij het witte jong was teruggekeerd. Bij controle door ons bleek dit BSB te zijn, een pleegzusje van BSG. Beide vogels zwommen opvallend hard roepend om elkaar heen. Een half uur later bleek BSB weer vertrokken te zijn. Een tweede bewoner zag om 19.00 uur een groep van ca 13 Canadese Ganzen met halsbanden op de vijver bij het witte jong zwemmen. Ook nu was er opvallend veel geroep. De groep vertrok 20.40 uur, zonder het witte jong. Hoewel de waarnemer de halsbanden niet heeft afgelezen, zal, gezien het grote aantal ganzen, deze groep waarschijnlijk uit leden van beide families hebben bestaan. Op 10 augustus heeft dezelfde waarnemer de hele dag tot in de avond één geringde Canadese Gans, vrijwel zeker BSB (afgelezen als BS8) bij het witte jong gezien. De volgende dag, 11 augustus, hebben volgens hem in de loop van de ochtend twee of drie groot formaat (volwassen?) geringde Canadese Ganzen bij het witte jong gezwommen; zij waren in de loop van de middag weer verdwenen. Omdat de halsbanden niet werden afgelezen weten we niet welke ganzen dit waren. Vanaf 12 augustus tot heden (30 augustus) zijn geen Canadese Ganzen meer bij het witte jong gezien. Het jong heeft nog nooit gevlogen en

vindt nu gezelschap bij de groep volwassen witte soepganzen.

Ondanks de vervelende afloop voor de jonge soepgans blijkt wel hoe sterk de onderlinge band tussen ouders en (pleeg)kinderen bij ganzen kan zijn. Dit aspect kwam ook naar voren bij het langdurige verblijf van de

overjarige, niet zelf broedende, leden van de Ereprijswegfamilie. Al deze leden waren vanaf 21 juni of eerder in de rui en zullen rond 1 augustus vliegvlug geweest zijn. Toch hebben zij gewacht om het park te verlaten totdat het jong uit 2013 ook klaar was om gezamenlijk als één familie te vertrekken.

Dankwoord

Met dank aan de vele medewerkers die hebben geholpen de ganzen te vangen en te ringen en aan Henk Werners en Trieneke Kloppenburg voor het doorgeven van waarnemingen.

Literatuur

Hulscher, J.B. 2011. Ruitrek van Canadese Ganzen bij Haren (Gr) in 2009-2010. De Grauwe Gors 39: 120-127.

Hulscher, J.B. 2012. Gevaarvolle tocht van een gezin Grote Canadese Ganzen door de bebouwde kom van Haren. Limosa 85: 179-181.

Voslamber, B. 2011. Canadese Ganzen in Groningen: herkomst ruiende vogels. De Grauwe Gors 39: 128-134.

Foto

Het paar Grote Canadese Ganzen (A05/NXX) met vier eigen en twee soepgansjongen, vijf dagen oud.

The Greater Canada Goose pair (A05/NXX) with four own and two white geese chicks, five days old. (foto Jeroen Nienhuis)

Jan B. Hulscher, Rijksweg 305, 9752 CE Haren

Berend Voslamber, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Postbus 6521, 6525 ED Nijmegen

Family bonds and tragedy in geese

Moulting Greater Canada Geese have been caught and marked with neck collars in a public park in Haren since 2009. Two breeding couples were among them in 2013. One pair (A) bred on a little island in the park pond and six chicks appeared on May 17. Two chicks were bright yellow and must have been supposititious ones with domesticated white geese parents. One of these chicks died, but the other thrived within its foster-family. The other pair (B) had bred successfully elsewhere in the village since 2011 and always brought its chicks to the park when they were about four weeks old. In 2013 this couple produced only one chick that hatched May 11 or 12 and was brought to the park on June 5. Their previous young, two born in 2011 and five born in 2012 plus two new partners of these young, form a tight family clan with their parents. They remained in the vicinity of pair B at the breeding site and subsequently moved to the park too for moult. This group of 12 individuals always remained together within the greater group of moulting birds. From the beginning of July onwards the two families increasingly foraged together.

In 2012 pair B had reared six young and the family flew away from the park when the young were 92 days old. Based on these findings pair A was expected to depart around August 11 2013 and family B around August 17. Both families left the park together on August 8 at 08.15 hrs. However, the supposititious young (with neck collar BSG), now a bright white goose, remained calling loudly. It could not fly, just as its relatives, even though they have never been pinioned.

In the next three days the white young was visited several times by one foster-sister (BSB), once by a group of at least 13 marked geese, probably members of both families, and once by three marked (not identified) birds. The birds were constantly calling loudly, every time, while they swam around the white young. A strong bond with a foster-child is apparent.

The data also illustrate another family trait: even though the elder siblings (born in 2011 and 2012) and their partners in family B had fledged completely before August 1, they remained in the park till the youngest member of the family could fly too.